

Skoda-skandaali 1930—33.

Valaiseva esimerkki sotateollisuuden menettelytavoista.

Kesällä 1930 sisälsivät sanomalehdet, erikoisesti Rumaniasa, hälyyttäviä huhuja siitä, kuinka venäläiset kokoavat joukkoja erikoisesti Rumanian puoleiselle rajalle. Uutiset tulivat päivä päivällä yhä hälyyttävämmiksi. Lausuttiin jo sellaisia arveluja, että aseellinen yhteentö Venäjän ja Rumanian välillä on välttämätön Bessarabian omistamiskysymyksessä. Rumaniasa synnyttivät nämä huhut niin suuren levottomuuden, että osa Bessarabian asukkaista rupesti jo valmistautumaan pakomatkalle sodan pahimmin uhkaamilta seuduilta. Äkkiä sanomalehdistön sotahälyytys loppui ja asukkaat rauhoittuivat.

Arvoituksen ratkaisu voidaan nyt lukea oikeuden asiakirjoista ja Rumanian parlamentin keskustelupöytäkirjoista. Sotahuhut olivat kokonaan tuulesta temmattuja. Niiden takana olivat — Skoda tehtaatt Tshekkoslovakiassa, jotka erikoisesti näiden sotahuutojen levittämisestä olivat maksaneet suuria rahamääriä sanomalehdille ja tietotoimistoille. Kuten tunnettua, ovat Skodatehtaat Euroopan mannermaan suurimmat aselehtaat, lukuunottamatta Ranskan Schneidertehtaita, jolla yhtymällä on määräävä osake-enemmistö myös Skodatehtaisa. Hei kun Skoda sai Rumanian hallitukselta 6 miljoonin lein (n. 2,000 milj. Smk.) sotatarvetilauksen, loppuivat sotahuutkin.

Mutta asia ei loppunut siihen. Kotitarkastuksessa, jonka kaksi rumaniaalaista verotarkastajaa piti Skodan edustajan toimistossa Bukarestissa, takavarikoitiin joukko asiakirjoja. Näistä kävi selville, että liikkeen pääasiamiehellä Zeletskillä, oli käytettävänä sellaiset rahalliset mahtikeinot, että hän niiden avulla voi mielensä mukaan määrätä — niin uskomattomalta kuin se tuntuukin — Rumanian parlamentin kokoonkutsumisesta sekä erottaa joukon korkeita sotilashenkilöitä, kenraaleja myöten, jotka vastustivat Skodalta tehtävää sotatarvetilausta. Useiden, pääasiassa yhteenkäyppien tietojen mukaan oli herra Zeletskin onnistunut jalomielisesti jakamalla korkeimmille virkamiehille n. 6 miljoonaa leita (2 milj. Smk.), jo tässä yhdessä kaupassa puijata Rumanian hallitukselta lähes 30 milj. leitä (10 milj. Smk.). Sitäpaitsi puhutaan useista muista samantapaisista järjestelyistä.

Mainittu 6 miljoonin tilaus tehtiin hyvin omituisella tavalla: teknillisen puolustuskomission lausuntoa ei ensinkään pyydetty, sopimuksessa ei mainittu mitään lähempää tilatun ty-

kistöaineiston laadusta, yhtä vähän kuin tykkien malliin tai ammuksien räjähdyspanoksen laatuun tai määrään nähden. Tavaroiden tarkastuksesta ei siinä myöskään puhuttu mitään. Sopimuksen tekivät sotaministeri ja kenraali Sica Popescu. Tilauksen saapuessa huomattiin, että suuri osa tavaroista oli ala-arvoista tai kokonaan käyttökelvotonta. Skandaali oli täydellinen, mutta valtion täytyi maksaa tilaus.

Että koko Rumanian hallitus ei joutuisi tässä petosjutussa syytettyjen penkille, ryhdyttiin näön vuoksi selvittelytoimenpiteisiin. M.m. Skodan asiamies vangittiin ja aloitettiin oikeudenkäynti. Muutamia päiviä myöhemmin teki kenraali Popescu itsemurhan. Tämä murheellinen näytös tuossa surkeassa sotavarustusromaanissa näyteltiin viime keväänä ja se herätti kiusallista huomiota poliittisissa piireissä. Lopputuloksesta tuli kuitenkin täydellinen ilveily: sanomalehti Le Temps, joka taloudellisesti on Schneider-liikkeestä suuresti riippuvainen, julkaisi huomattavalla paikalla asiasta virallisen tiedonannon, jossa sananomukaisesti kirjoitetaan näin:

»Rumanian senaatilla oli 3 p:nä huhtikuuta istunto tämän kiusallisen asian johdosta. Ministerineuvoston puheenjohtaja lausui, että on hyvin valitettavaa, kun politiikka vedetään asioihin, jotka koskevat ainoastaan kansallista puolustusta. Sekä herra puheenjohtaja että sotaministeri kiitti edesmennyttä kenraali Sica Popescua. Kiitokseen yhtyivät Rumanian senaatin kaikki jäsenet. Puheenjohtajan tilaisuudessa pitämän puheen johdosta päätti hallitus antaa suuren julistuksen ilmituodakseen kunnioituksensa armeijalle ja kuninkaalle, joka on armeijan ylipäällikkö.»

Tämän johdosta kirjoitti toukok. 10 p:nä M. Zankin belgialaisessa sanomalehdessä Le Rouge et le Noir, että aseellisuuden verinen internationale ei ole rauhanaatteen ajajien mielikuvituksen tuote, kuten eräät rautaja terästeollisuuden tukemat sanomalehdet usein sen esittävät. »Ei ole satua, Skoda-skandaali on todistanut sen, että parlamentti, kenraalit, ministerit voivat olla sotatehtailijain palveluksessa! Lahjottu sanomalehdistö, joka levittää valheellisia tietoja, joiden kaikki kuuluu vieläpä koko maailman demokraattisessakin lehdistössä.»

Voiko kansantahto nujertaa sellaisen turmeluksen ja valheen koneiston?

Maailmansodan uhrit.

Sveitsiläinen tiedemies, tilastotieteen ja demografian professori L. Hersch on julaisnut selostuksen maailmansodan ihmisiä tuhoavasta vaikutuksesta. Hän on m.m. tutkinut kansojen asukaslukuvaihtelut ennen sotaa, sen aikana ja sen jälkeen, ottaen erikoisesti huomioon kuolevaisuuden, syntyvyyden, avioliitot j.n.e. ja on siten päässyt erittäin mielenkiintoisiin tuloksiin. Jos ajatellaan, ottaen lähtökohdaksi olettaen, että vuoden keskimääräinen kuolleisuus jossakin maassa on 20 promilleä — esim. vuosina 1905—1913 — ja se on vuosina 1914—18 noussut 25 promilleen laskien sen jälkeen hitaasti kunnes on jälleen tullut normaaliksi, niin pidetään sotavuosien korkeampaa kuolleisuutta sodan seurauksena. Syynä suurempaan kuolleisuuteen ei ollut ainoastaan se, että sotilaat kaatuivat taistelussa tai kuolivat saamistaan haavoista, mutta myös se, että siviiliväestön keskuudessa sairaudet pääsivät riehumaan sodasta johtuvan aliravinnon seurauksina. Kaikkia sotia ovat seuranneet kulkutaudit leviten sekä tartunnan kautta että kansan vastustuskyvyn heikentymisen vuoksi.

Seuraavassa esitetään numeroilla tämän lisääntyneen kuolleisuuden seuraukset:

	Sotilaita	Sivilih.	Summa
Ranska	1,320,000	500,000	1,820,000
Suurbritannia	744,000	292,000	1,036,000
Italia	700,000	1,021,000	1,721,000
Belgia	40,000	92,000	132,000
Serbia ja Montenegro	325,000	450,000	775,000
Rumania	250,000	430,000	680,000
Kreikka	100,000	150,000	250,000
Portugali	8,000	220,000	228,000
Saksa	2,000,000	758,000	2,758,000
Itävalta-Unkari	1,200,000	2,320,000	3,520,000
Bulgaria	100,000	102,000	202,000
Turkki	500,000	250,000	750,000
Venäjä	5,350,000	5,050,000	10,400,000
Puolueettomat maat		584,000	584,000
Eurooppa	12,637,000	12,219,000	24,856,000
Muut maanosat	418,000	16,160,000*	16,578,000
Loppu summa	13,055,000	28,379,000	41,434,000

*) Tämän luvun suuruus johtuu vähentyneestä siirtolaisuudesta ja tulee siten välillisesti Euroopan maiden tappioutilille.